

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Sectio I. Vtrum reuelatio clara possit esse obiectum formale fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

bens aures expeditas non potest audire, nisi alij loquantur.

Vnde obiter inferitur, licet in Propheta ineuidenter cognoscente Deum sibi loqui, præcedat iudicium evidens credibilitatis & pia affectio voluntatis ad credendum Deum loqui, & verum esse, quod loquitur, ad hos etiam actus sufficere prudentiam infusam, quæ in nobis elicit iudicium credibilitatis & habitum etiam piæ affectionis communem; quia nos etiam habemus iudicium illud evidens, quare ratione evidentie non requiritur in Propheta alius habitus ad iudicium illud; & habitus noster piæ affectionis voluntatem elicit imperantem assensum obscurum circa diuinam reuelationem, prout imperat etiam sibi Propheta in prædicto casu.

DISPUTATIO II.

De obscuritate fidei, & de eius
compossibilitate cum
euidencia.

SECTIO I. *Virum reuelatio clara possit
esse obiectum formale fidei.*

II. *Virum fides possit esse de obiecto aliunde
clare cognito.*

III. *An idem assensus fidei possit tendere
circa obiectum reuelatum per
aliud medium scientificum vel probabile.*

Hoc etiam pertinet ad obiectum formale fidei explicandum, non quidem quoad entitatem obiecti ipsius, sed quoad conditionem requisitam, vt possit intellectum mouere ad assensum fidei. Oportebit autem prius videre de obscuritate requisita ex parte reuelationis: postea de obscuritate requisita in ipso obiecto materiali; an scilicet debeat vndequeque esse obscurum, ita vt aliunde etiam debeat non esse euidenter notum.

SECTIO I.

*Virum reuelatio clara possit esse obiectum
formale fidei.*

Reuelationem claram appello eam, quam euidenter cognoscimus esse reuelationem Dei: suppono autem fieri posse quod sciam euidenter aliquam esse reuelationem Dei absque eo quod videam Deum clare in se ipso, vt dixi *sup. sect. 7.* quod aduersus Bañes in *presenti art. 5. circa finem & infra quest. 5. art. 1. post ultimam conclusionem*, qui id negauit, docet communis sententia, Caiet. in *presenti art. 4. & infra quest. 171. artic. 5. Dur. in 3. distinct. 23. quest. 9. Carthus. & Bassolis quest. 1. prologi, Aragon infra quest. 5. art. 1. Alphonso Mendoza in quodlib. quest. 3. scholasti. videatur Suarez tom. 1. in 3. par. disp. 27. sect. 2. §. sed occurrit & in *presenti disput. 3. sect. 8.* Vbi affert plures alios, Vazq. 2. tom. in *primam par.**

disp. 135. num. 6. & 7. Valentia in presenti disput. 1. quest. 5. puncto 1. Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 2. disput. 6. sect. 7. Et probatur facile, quia potest Angelus, v.g. cognoscere supernaturaliter entitatem, & quidditatem actus fidei, ergo potest cognoscere euidenter supernaturalitatem actus fidei, ergo potest cognoscere euidenter, quod habet pro obiecto veram reuelationem Dei, & per consequens euidenter scit existentiam reuelationis; nam sicut viribus naturæ cognoscit Angelus entitatem lapidis, v.g. ordinem, quem lapis habet ad Deum; ita ex eleuatione potest intueri entitatem actus supernaturalis, & habitudinem intrinsecam, quæ ille actus habet ad Deum verè reuelantem. Item potest Deus producere aliquam qualitatem, vel actionem, siue vitalem, siue non vitalem, in mente Angeli, quæ per suam entitatem sit vox, & loquutio Dei, (vt diximus in superioribus,) quare qui cognosceret quidditatiue illam qualitatem, vel actionem, cognosceret clare illam esse loquutionem, & reuelationem Dei, absque eo quod videret ipsum Deum.

Dices: vnus Angelus non potest cognoscere clare loquutionem alterius, quin eo ipso videat voluntatem Angeli volentis manifestare suum conceptum, ergo nec potest cognoscere clare loquutionem Dei, quin videat voluntatem, qua Deus vult manifestare suum conceptum, & per consequens quin videat substantiam Dei, quæ distinguitur ab eius voluntate.

Respondet, negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod loquutio, & vox Angeli est formaliter actus voluntatis ordinantis obiectum ad alium Angelum, vt explicui in *tract. de Angelis* nec potest formare ad extra aliquam vocem, qua loquatur cum aliis Angelis, quare cum vox Angeli loquentis debeat percipi ab audiente, debet videri eius volitio. At verò Deus potest formare vocem extra se, qua loquatur, & quæ exprimat eius mentem, quare potest loquutio videri, quin videatur volitio Dei, licet ex visione loquutionis cognoscatur abstractiue talis voluntas increata Dei.

Dices primò, ipse actus fidei est cognitio obscura reuelationis Dei, ergo licet euidenter, & intuitiue cognoscatur ipse actus fidei, non potest manifestare euidenter reuelationem Dei, cuius ipse est essentialiter cognitio, & manifestatio obscura. Respondet, actum fidei esse obscurum in genere causæ formalis, esse verò clarum in ratione medij cogniti: hoc est, ipsum actum fidei per suam naturam esse talem, vt subiecto, seu intellectui, cui inhaeret non tribuat alium effectum formalem, nisi obscure intelligentis: cum hoc tamen stat, quod per suam entitatem supernaturalem exigit essentialiter non produci, nisi quando præcedit vera reuelatio Dei: quare, qui intuetur eius entitatem, videt hunc ordinem essentialem, & ideo tanquam in medio cognito potest euidenter cognoscere, dari reuelationem Dei. Sicut etiam nostra cognitio naturalis de Deo per media probabilia obscure nobis manifestat in genere causæ formalis existentiam Dei. Angelus tamen perfectè comprehendens illum meum actum, & ordinem quem habet ad Deum, vt ad suam essentiam naturalem, euidenter cognoscit in eo actu, tanquam in medio cognito Deum existere, qui est causalius actus.

Dices secundo, si reuelatio Dei vt talis cognosceretur euidenter, & quidditatiue, sequeretur, quod cognosceretur quidditatiue, etiam Deus reuelans

Angeli loquutio & vox quæ sit.

3

4

Deus reuelat
non cognoscitur
quidditatiue

uelans: Consequens autem est absurdum; suppono enim per cognitionem abstractiuam non posse Deum quidditatiue cognosci. Respondetur negando sequelam: cognosceretur quidem euidenter Deus, & Deus existens, cum non possit loqui, nisi existat; non tamen cognosceretur quidditatiue: quia cognitio quidditatiua non est quæcumque cognitio euidentis, sed quæ habetur immediate per speciem ipsius obiecti directam, vel per ipsum obiectum concurrens immediate absque vlla specie, vel certe quando cognoscitur obiectum in communi, vel in alio obiecto, in quo eminenter, vel æquiuallenter ad æquatè continetur. Cognitio autem causæ per effectum, licet sit euidentis, non est tamen cognitio quidditatiua causæ: sic enim Angelus cognoscit in creaturis euidenter ordinem ad Deum, quem etiam Deum cognoscit euidenter, non tamen quidditatiue, sed imperfectiori cognitione, quia non continetur Deus in creatura. Sic etiam, qui audit vocem Petri, licet sciat euidenter illam esse vocem Petri, & per consequens sciat euidenter, euidentia saltem physica, Petrum existere, & adesse; non tamen cognoscit quidditatiue Petrum, quia Petrus non continetur in sua voce: quod totum suppono ex tractatu de Deo, vbi latius explicui differentiam propriam cognitionis quidditatiua, & quid addat supra cognitionem euidentem.

Sed contra virgeois tertio, quia si solum cognoscitur euidenter vox, & loquutio Dei, non videtur per hoc cognosci Deus non solum quidditatiue, sed nec etiam euidenter; nam, qui audit vocem Petri, non ideo cognoscit euidenter, Petrum loqui, nisi simul videat ipsum Petrum: ergo nec qui audit vocem Dei, poterit euidenter scire, Deum loqui, nisi videat ipsum Deum. Respondetur, esse latum discrimen: nos enim quando audimus vocem, non cognoscimus ita distinctè ipsam vocem, & loquutionem, vt percipiamus distinctè ordinem intrinsecum, quem habet ad suam causam: ideo ex voce, vel loquutione cognita non ducimur euidenter semper ad cognitionem loquentis, nisi illum videamus. At verò nos loquimur de eo, qui perfectè cognosceret, & penetraret quidditatè & entitatè vocis & loquutionis Dei; quæ cum intrinsecè dicat ordinem ad Deum loquentem, & producentem illam per modum auctoris specialis, non posset nõ cognoscere euidenter Deum esse, qui loquitur; imò & nos ipsi aliquando ex eo, quod aliunde perspectam & notam habeamus vocem Petri propter frequentem communicationem cum illo, etiam si in loco obscuro eius vocem audiamus, euidenter cognoscimus, Petrum esse, qui loquitur, euidentia saltem morali, vel physica etiam imperfecta: quanto magis, si clarè penetraremus prædicata intrinseca, & quidditatiua ipsius loquutionis? Et certè, loquendo saltem de possibili, negari non potest, quod possit esse loquutio aliqua Dei, quæ per suam entitatem intrinsecam dicat ordinem necessarium, & essentialem ad Deum, vt loquentem per ipsam: quare licet non omnis loquutio, aut vox Dei, hoc habeat intrinsecum, sed ex sua entitate indifferens sit, vt producat ad Deo ex intentione manifestandi suam mentem: id tamen sufficeret, vt posset aliquando audiens cognoscere euidenter vocem, & reuelationem Dei vt reuelationem Dei, absque eo quod intuitu videret Deum.

Hoc ergo supposito, quæstio est, an Angelus, vel homo, cui Deus reuelat aliquod obiectum per

claram reuelationem, hoc est, quam euidenter scit esse reuelationem Dei, eliciat actum fidei circa tale obiectum reuelatum ex vi illius reuelationis. Hæc quæstio potest partim esse de nomine, & partim de re: nam vel potest dubitari, an habitus fidei, quem habemus, habeat vim elicienti assensum propter reuelationem etiam claram; & hæc est quæstio de re: vel potest etiam dubitari, an ille assensus elicitus ab isto vel alio habitu supernaturali dicendus esset actus fidei, vel scientiæ, & hæc est quæstio de nomine; nam certum est illum assensum esse propter diuinum testimonium, certum etiam mihi est illum assensum esse claram, & euidentem, vt postea probabo: solumque manet quæstio, utrum actus fidei dicantur omnes, quibus assentimur propter reuelationem obsecram, in quo est quæstio de nomine, & parum refert, vtro modo loquaris, dum tamen constet de re ipsa.

Difficultas ergo prima est, an noster fidei habitus alligatus sit ad solos assensus propter obsecram reuelationem, an possit etiam versari circa claræ. Prima sententia affirmat, nostrum habitum esse ad utramque posse extendi, quia actus nostræ fidei est assensus rei reuelatæ, propter diuinum testimonium, ergo vbiueque inueniatur hæc ratio assentiendi, reperitur ratio formalis nostræ fidei, & per consequens poterit elici assensus ab eodem habitu.

Communis tamen, & verior sententia negat, S. Thom. in præsentia art. 4. & 6. & quæstione 4. art. 1. & alij communiter quos refert, & sequitur Suarez in præsentia disp. 3. sect. 8. Probat breuiter, quia assensus genitus ex clara reuelatione, non posset nõ esse assensus euidentis obiecti reuelati; assensus autem, ad quem ordinatur nostra fides, est assensus inevidens, & obscurus, ergo nostra fides non posset elicere talem assensum, sed necessarius esset alius habitus clarus, & scientificus supernaturalis. Maior probatur, quia assensus ille inferitur per bonam consequentiam ex duplici præmissa loquentis; scilicet, quod Deus reuelat est verum: & Deus reuelat Incarnationem, v.g. utraque enim propositio est euidentis vt suppono, loquimur enim in casu saltem, quo aliquis etiam sciat euidenter Deum non posse mentiri, ergo conclusio, quæ immediate inferitur ex illis est etiam euidentis. Minor verò, scilicet quod actus nostræ fidei debeat esse inevidens & obscurus, probatur ex communi consensu Theologorum, item ex scriptura, quæ nostram fidem vbiue appellat cognitionem obscuram, ad Hebr. 11. fides est argumentum non apparentium. 1. Cor. 13. Videmus nunc in ænigmate 2. Petr. 1. dicunt lucerna lucens in caliginoso loco: & alibi sæpe appellatur noticia ex auditu, quia nimirum obscurior est quam ex visu Iob. 42. audisti auris audisti re. Pl. 47. Sicut audiuimus, sic vidimus. Ioan. 3. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, ad Rom. 10. & alibi passim. Denique ideo sancti Patres fidem appellare solent ignorantiam. Hilar. 8. de Trinitate; Non habet veniam, sed præmii ignorare quod credas. Irenæus lib. 2. cap. 48. Melius est nihil scire, & credere Deo. Clemens lib. 3. c. 2. August. contra epist. fundamentic. 4. & 12. de Genesi ad litteram cap. 31. & lib. 83. quæst. quæst. 49. & tract. 41. in Ioan. Greg. homilia 26. in Euang. & alij passim.

Confirmatur primò, quia si idem habitus sufficit

ficit ad assentiendum reuelationi clara; non effectur habitus fidei destrueretur in Beatis: non enim pugnant cum statu beatifico plures reuelationes clarae aliquorum obiectorum; ergo ad elicendum assensum circa illas posset manere habitus nostrae fidei: consequens autem est contra Theologos id communiter negantes, vt videbitur *infra disp. 17.*

Confirmatur secundò, ex loquutionibus sanctorum Patrum, qui vniuersaliter, & semper nomine *fidei* intellexerunt assensum intellectualem liberum: vt constat ex Bernardo lib. 5. de consideratione cap. 6. *Fidei*, inquit, est voluntaria quaedam, & certa praescriptio nondum propalata veritatis. Augustinus tract. 26. in Ioan. multa (inquit) potest homo facere non volens, credere autem non potest; nisi volens. & alij plures quos afferemus *infra disp. 10. sect. 1. & 2.* vbi de libertate fidei agendum est. Assensus autem evidens non est liber, nisi ad summum in causa, quatenus homo se libere applicat ad cogitandum de motiuis, quae cognita necessitant suam euidencia intellectum ad assensum: quae libertas reperi etiam potest in demonstrationibus Metaphysicis, aut Mathematicis: ergo fatendum est, assensum illum ex euidencia in attestante ortum non comprehendì à Partibus nomine *fidei*. Quod Theologi etiam omnes confirmant, dum in fide libertatem, & obscuritatem exigunt contra Holcoth. in 1. quæst. 1. dicentem assensum solum articulo sine voluntate faciendi, quod fides docet, non esse liberum: de quo videri interim potest Hurtado *infra disp. 45.*

Contra rationem præcipuam, qua probauimus nostram sententiam ex eo, quod ille assensus esset clarus, & evidens, opinatur P. Vasquez 1. p. dicta disp. 135. cap. 3. vbi docet assensum genitum ex reuelatione clara non esse euidentem, quia licet inferatur ex principio euidenti; non tamen ex principio intrinseco seu habente necessariam connexionem ex naturae cum obiecto conclusionis, sed ex principio merè extrinseco, qualis est reuelatio: quare innuere videtur illum assensum non excludi à vera ratione fidei. Consentunt Lorca in praesenti disp. 16. n. 18. & in 3. partem disp. 50. a. n. 6. & Turrianus in praesenti disp. 9. dub. 3. sed communior.

Ego fateor, numquam percipere potui vim huius rationis, quia si principium intrinsecum sit solum illud quod est intrinsecum in re ipsa, vt essentia vel passio, certum est non requiri huiusmodi principium ad euidenciam conclusionis; nam plures demonstrationes à priori sunt per causam efficientem, quae est extrinseca suo effectui. Si verò per principium intrinsecum solum significetur aliquid medium habens connexionem cum obiecto conclusionis per aliquam habitudinem intrinsecam, tunc negandum est, non inueniri huiusmodi principium intrinsecum in hac demonstratione. Omnis reuelatio Dei est vera, Deus reuelat Incarnationem, ergo hac etiam est vera, seu Incarnatio est vera. haec enim est demonstratio à posteriori, & quasi ex effectu: quasi diceret: omnis reuelatio Dei intrinsecè, & ex natura sua supponit existentiam obiecti, non qui dem, vt causam, sed vt conditionem praequistam: sicut operatio ignis supponit approximationem localem; sed datur reuelatio Incarnationis, ergo supponit intrinsecè, & necessario veritatem Incarnationis vt conditionem; quare sicut ex ve-

hementi operatione ignis euidenter cognoscimus eius applicationem per demonstrationem à posteriori, sic etiam per similem demonstrationem colligimus veritatem Incarnationis ex reuelatione clara propter intrinsecam, & necessariam habitudinem, quam reuelatio habet ad suum obiectum quasi ad causam: non enim requiritur ad omnem demonstrationem, quod fiat per propriam causam, vel per proprium effectum, sed sufficit fieri per aliquid, quod se habeat per modum causae, vel per modum effectus, vt constat ex approximatione ignis, quam euidenter cognoscimus ex vehementi operatione, vt dictum est.

Confirmatur primò, quia euidencia intellectualis, prout distinguitur ab ineuidencia, non potest in alio consistere, nisi in hoc, quod intellectus conuincatur ad obiecto ipso, & necessitetur ad assentiendum, in quo sensu intelligi debent Valentia in praesenti disp. 1. quæst. 3. puncto 1. dicens, euidenciam esse necessitatem assentiendi obiecto, & Hurtado in praesenti disp. 25. sect. 1. §. 6. dicens, euidenciam supra certitudinem in communi addere, quod intellectus non habeat potentiam proximam ad dissensum. Quae vt vera sint, debent explicari: non enim quaecumque necessitas antecedens ad assensum facit euidenciam; quia potest Deus necessitate, & determinare intellectum ad assensum probabilem, vel obscurum; & de facto voluntas per piam affectionem, & imperium efficax determinat, & necessitat intellectum ad assensum fidei obscurum, imò proposito motiui probabili solum pro vna parte, & non pro altera necessitetur fortasse intellectus ad assentiendum probabiliter, saltem si non impediatur à voluntate. Nec etiam consistit euidencia in necessitate antecedenti, & in actu primo, vt indicat Hurtado vbi supra §. 5. nam absque vlla specie obiecti determinante, potest Deus immediate se ipso concurrere cum intellectu ad cognitionem euidenciam de aliquo obiecto, absque eo quod praecedat aliquid necessitans in actu primo, neque in intellectu, neque etiam fortasse extra illum: nam si voluntas libera Dei compleri debet per actionem extrinsecam, poterit voluntas illa Dei esse merè concomitans, & compleri per ipsum actum assensus. Si verò velis, quod voluntas libera Dei non compleatur per actionem extrinsecam, sed sit aliquid ad quod intrinsecum Deo, iam tunc praecedet in Deo in actu primo aliquid necessitans ad assensum, nempe voluntas Dei: hoc tamen totum praecedet etiam in actu primo, quando Deus determinaret, & necessitaret intellectum ad assensum ineuidentem: quare non potest conceptus euidencia consistere in hac necessitate antecedenti; sed debet explicari per necessitatem illam, quae provenit ex eo, quod intellectus ab ipso obiecto conuincatur, ad eius veritatem non negandam. Quae necessitas, & eius differentia ab omni alia necessitate explicari potest per hoc: quod omnis alia necessitas ad assensum, siue proveniat à voluntatis imperio, siue à Deo, siue ab inaduertentia ad alia motiua contraria, talis est, vt licet in sensu composito non possit cum ea necessitate coniungi dissensus; potest tamen postea, perseverante memoria illius assensus praeteriti, & motiuorum ad assentiendum intellectus dissentire, vel non assentire, cessante imperio voluntatis, & Deo non determinante, vel apparentibus motiuis pro altera parte: vnde

10

Euidencia intellectualis in quo consistat.

vnde apparet, intellectum non fuisse conuictum ab obiecto, alioquin perseverante memoria obiecti conuincens, non posset intellectus eius veritatem negare. Quando autem assensus est evidens, non solum repugnat in sensu composito cum eo assensu coniungere dissensum (hoc enim etiam repugnat cum assensu probabilis) sed repugnat etiam stante memoria illius assensus præteriti, vel motiuorum, quæ ex parte obiecti mouebant, dissentire: alioquin si potest dissentire, signum est, quod assensus præteritus non fuit evidens, nec intellectus conuictus fuit præcisè ab obiecto, sed quod fuit determinatus, vel à voluntate, vel ab alio principio extrinseco, vel ab inaduerrentia ad motiua contraria, &c. Hoc ergo supposito, constat, in casu nostro reperiri totum, quod requiritur ad euidenciam circa conclusionem deductam ex reuelatione Dei evidenti: quia cognita euidenter reuelatione, & cognita etiam necessaria connexion reuelationis cum veritate rei reuelatæ, intellectus ab ipso obiecto conuincitur, & necessitatur ad assensum conclusionis, siue necessitate quoad exercitium, siue saltem quoad speciem, ita ut non solum non possit cum assensu conclusionis coniungere dissensum, sed nec etiam possit postea dissentire conclusioni stantibus eisdem præmissis, neque etiam non stantibus, si maneat saltem memoria assensus præteriti, vel motiuorum, quæ ex parte intellectus mouebant ad assensum conclusionis; & hoc quantumvis proponantur de nouo alia motiua contraria: hæc enim omnia superantur à motiuis prioribus, alioquin non fuerunt motiua euidencia, sed obsecuta.

II Confirmatur secundò, quia posito assensu evidenti utriusque præmissæ, & notitia evidenti de bonitate illationis, veritas conclusionis non potest manere simpliciter obscura: nam licet non appareat veritas conclusionis in se ipsa, sed in alio, nempe in veritate principiorum: hoc non sufficit ad obscuritatem; alioquin omnis scientia esset obscura, cum omnes conclusiones scientificæ per demonstrationes, siue à priori, siue à posteriori, non appareant in se ipsis, sed in medijs demonstratiuis, quæ tamen ideo dicuntur media demonstratiua, quia demonstrant conclusiones, & faciunt illam clarè videri, non in se ipsa immediatè, sed in ipso medio, quod sufficit, ut conclusio non relinquantur obscura, cum iam appareat in claro lumine præmissarum. Hoc autem contingit in casu nostro, cum utraque præmissa sit evidens, ut suppono, & appareat etiam clarè illatio, seu connexio conclusionis, & veritatis reuelatæ cum præmissis: non ergo manet obscura, vel ineuidens conclusio. Alioquin intellectus, secluso saltem imperio voluntatis, vel compellente etiam voluntate, & imperante dissensum, posset dissentire conclusioni, etiam posito assensu utriusque præmissæ: veritas enim non manifesta non cogit intellectum ad sui assensum: consequens autem est impossibile, quia non potest intellectus dissentire obiecto, quod videtur evidenter contineri necessariò in obiectis, quibus evidenter assentitur, hoc enim esset assentiri simul obiectis contradictoriis. Denique sicut ex vero non potest sequi nisi verum, sic ex evidentibus non potest necessario sequi nisi aliquid evidens; quia sicut, si ex vero sequeretur falsum, cogere- tur intellectus ad asserenda duo contradictoria; ita si ex evidentibus sequeretur necessario aliquid

ineuidens, cogere- tur intellectus ad fatendum præmissas non esse evidentes: quia vel cogere- tur ad formidandum de veritate præmissarum, si formidat de veritate conclusionis, siue qua præmissæ non possunt esse veræ; vel saltem cogere- tur ad fatendum, non esse evidentes præmissas, cum non sit evidenter verum id, siue quo præmissæ non possunt esse veræ. Ad quod cogitur intellectus hoc syllogismo; *euidens est, omnem reuelationem Dei esse veram: sed evidens est, hanc esse reuelationem Dei, ergo evidens est, eam esse veram, & per consequens obiectum reuelatum esse verum.* Cuius syllogismi efficaciam licet evocare contendat Hurtadus ubi supra sect. 5. §. 23. re tamen vera efficax est, quia reduci potest ad formam legitimam hoc modo: *quoniamcumque constat evidenter quod aliqua sit reuelatio Dei, constat evidenter eam habere prædicata essentialia reuelationis diuinæ: sed constat evidenter hanc esse reuelationem Dei, ergo constat evidenter, eam habere prædicata essentialia reuelationis diuinæ.* Cum ergo evidens sit, veritatem esse prædicatum essentialia reuelationis diuinæ, evidens erit, hanc reuelationem esse veram, & per consequens eius obiectum esse verum, cum veritas nihil aliud sit, nisi conformitas reuelationis cum obiecto reuelato. Non potest ergo negari, quod euidencia in attestante generat euidenciam veram, & propriam mythen reuelati.

Obicit Vasquez primò, quia Philosophus habens demonstrationem alicuius conclusionis, si postea obliuiscitur medijs demonstrationis, & solum recordatur se habuisse euidenciam illius, non ideo dicitur nunc cognoscere evidenter illam conclusionem, quia solum cognoscit illam per medium extrinsecum, scilicet per memoriam consulam prioris euidencie, ergo similiter, &c. Respondet, negando antecedens, quia in casu posito, supposito quod maneat memoria evidens medijs demonstratiuis, licet non cognoscatur veritas conclusionis in medio directo, sed reflexè: illud tamen medium, nempe memoria evidens prioris euidencie, habet intrinsecam & necessariam connexionem saltem mediatam cum veritate conclusionis, quod sufficit ad euidenciam conclusionis.

Contra eandem conclusionem obicitur secundo Auctores contrariæ sententiæ, quia Angelus in primo instanti habuit fidem, & tamen habuit euidenciam reuelationis sciebat enim illam non esse nisi à Deo, ergo reuelatio clara cadit sub obiecto formali fidei. Respondet in primis non esse omnino certum Angelum habuisse rigorosam fidem, & non magis alienam cognitionem supernaturalem superiorem, quod de omnibus Angelis concedunt aliqui cum Durando in 3. dist. 23. q. 9. cuius sententiam immeritò damnant aliqui, quia Alex. 3. p. 9. 80. membr. 2. & in summa de virtutibus collat. 35. art. 2. & Bonaventura in 3. d. 23. art. 2. quæst. 3. dicunt, Angelos omnes ante lapsum habuisse cognitionem altioris fidei. Item Hugo de sancto Victore primo de sacramentis parte 6. cap. 14. dicit, primum parentem non habuisse fidem, sed altioris cognitionem, quod idem de primo parente ante lapsum docent Richard. dist. 23. art. 6. q. 3. & Gab. 9. 2. in fine. Nec pro opposita sententia est ratio omnino concludens. Ceterum quicquid sit de hoc de quo infra dist. 17. Respondet, esto Angeli omnes habuerint fidem, negando minorem; scilicet, habuisse euidenciam reuelationis,

revelationis, quia potuit Angelus formidare ne forte daretur aliqua creatura superior sibi ignota, quam Deus tunc illi occultabat, & cui permittebat ob aliquos fines eum decipere, quod fieri potuit impediendo Deo, ne Angelus cognosceret supernaturalitatem revelationis, & quidditatem illius: ex quo poterat aliquo modo formidare, an esset à Deo, vel ab alio; quod etiam concessit Hurtado *disp.* 27. §. 13.

Obiiciunt Tertio. Quia Moyses, Apostoli, Virgoque Deipara sciebant euidenter ex miraculis, quæ per ipsos, vel in ipsis fiebant, se veram doctrinam predicare, cum in eius confirmationem fierent illa miracula; & tamen habebant fidem: ergo.

Hac occasione tractat Hurtado *disp.* 26. per totam, an miracula faciant euidentiam in attestante doctrinæ illius, in cuius confirmationem sunt, propterea concedit Turrianus cum aliis *disp.* 9. cap. 1. qui tamen dicunt, hanc non repugnare cum fide, quia non est propria euidentia, sed per medium extrinsecum. Communis tamen sententia negat talem euidentiam ex miraculis, Bafies *quæst.* 1. art. 5. & *quæst.* 5. art. 2. Valentia *disp.* 1. *quæst.* 5. puncto 1. Lorca, & alij, quos affert, & sequitur Hurtado *disp.* 26. *sect.* 3. qui id probat quia ut cognoscatur euidenter, Deum per miraculum revelare, oporteret cognoscere euidenter, Deum velle miraculum ad confirmationem revelationis: hanc autem Dei intentionem non manifestat euidenter ipsum miraculum, cum potuerit Deus illud ex alio fine operari. Potuit v. g. suscitare Lazarum mortuum, non ad testificandam Christi diuinitatem, sed ex misericordia erga eius sorores, quæ fratris vitam desiderabant, & petebant, vel ad ostendendam suam omnipotentiam vel ad alios fines: ergo licet constet euidenter miraculum ipsum, non potest euidenter ostendi veritatem, in cuius testificationem miraculum fieri videtur.

Hæc responsio tægit questionem aliam, an Deus possit cum aliquo concurrere ad vera miracula, quibus ipse vti velit ad persuadendum, & confirmandum, aliquid falsum, in qua affirmatiuam partem ruerit Hurtado *vbi supra sect.* 4. §. 9. & sequentibus, eamque probat multis argumentis, quæ eo non citato, desumpsit ex Suariorum 2. tom. in 3. part. *disp.* 3. 1. *sect.* 2. *post. 3. conclusionem.* Potest enim Deus alicui dare donum sanitatis miraculose conferendæ: quo dono potest homo postea abuti ad confirmandam doctrinam falsam, quam persuadere intendit. Sic etiam sacerdos, licet conuersio Eucharistica sensibilibiter fieret, & appareret, potuisset potestate sacerdotali semel accepta abuti, & dicere, se in confirmationem falsi dogmatis, quod prædicat, velle operari conuersionem illam miraculosam panis in corpus Christi, quo casu adhuc Deus concurreret ad conuersionem miraculosam, non quidem eadem intentione sacerdotis, sed alia, nempe verificandi potestatem traditam, & Sacramentorum institutionem.

Secundo, quia suscitatio Lazari fuit verum, & euidentis miraculum factum à Christo in confirmationem, & testimonium suæ diuinitatis, & quamuis Iudæi non possent dubitare de veritate miraculi; cum vidissent Lazarum verè mortuum, & postea viderent, eum viuere, comedere, ambulare, &c. dubitabant tamen, licet culpabiliter, de diuinitate Christi: poterat quippe miraculum illud factum esse à Deo ex alio fine, nempe

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuine.

propter preces sororum Lazari, & ex misericordia erga illas. Vade August. *tract.* 50. in Ioan. *prope finem* euidentiam miraculi illius aperte fateatur: quia tantum miraculum, (inquit) tanta erat euidentia diffamatum, tanta manifestatione declaratum, ut non possent vel occultare, quod factum est, vel negare. Et tamen licet Iudæi certò crederent, Lazarum non apparenter, sed verè resurrexisse, alioquin non procurarent illum interficere, propterea decreuerant, ut constaret ex illis verbis Ioan. 12. cogitauerunt, ut & Lazarum interficerent: adhuc tamen non credebant Christi diuinitatem, ut constaret ex illis verbis eiusdem Ioannis ibi: cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum. Non ergo putabant repugnare, quod ad verum miraculum concurreret Deus cum homine probare volente aliquid falsum.

Hæc autem probare videntur non solum in ordine ad alios, qui miracula vident, sed etiam ad eum, qui miraculum operatur, quod nec ipse quidem conuincatur euidenter ad credendam veritatem, in cuius confirmationem, & testificationem voluit miraculum operari: adhuc enim potuit Deus non ob illum, sed ob alium finem ad ipsum miraculum concurrere: Quia si v. g. sacerdos celebrans petit à Deo suscitationem mortui præsentis in testificationem, quod ipse verè sit sacerdos; adhuc contingere potuit, quod eodem tempore alij pro suscitatione eiusdem mortui orarent, quorum precibus Deus motus mortuum suscitauerit: non ergo potest sacerdos ex mortui suscitatione à se petita, & fortasse imperata ad securitatem, & testimonium sui sacerdotij colligere euidenter se esse verè sacerdotem. Quod idem in alijs casibus contingere potest, ita ut semper manere possit dubitandi ansa impediens euidentiam, non quidem ipsius miraculi, sed rei per miraculum comprobata.

Addit Suarez, potuisse Deum ob alium finem decreuisse etiam tali hora edere tale miraculum, idque posse alicui reuelare, qui postea ex sua malitia vti poterit ea noticia ad confirmandam aliquam falsitatem, quam ut persuadeat, dicat, tali hora in eius veritatis testimonium tale miraculum patrandum. Tunc Deus miraculum illud iam antea decretum faciet; non quidem ad confirmandam illam falsitatem, sed propter finem antea intentum. Non ergo facit euidentiam rei testificatione euidentia miraculi, quod in eius confirmationem ab aliquo offertur.

Propter hæc argumenta Hurtado *vbi supra* fatetur, non repugnare, quod Deus concurrat in aliquo casu ad miraculum quod petitur in confirmationem alicuius falsitatis. Ratio autem vniuersalis esse potest, quia sicut Deus ut auctor naturæ potest offerre suum concursum naturalem causæ secundæ, & dare illi virtutem operandi effectus naturales, licet prævideat, causam secundam abusuram virtute illa, & concursu ad malum, nec per hoc Deus dicitur auctor, vel causa actus mali, quia effectus ille ponitur præter Dei intentionem, qui ex se intendebat actum bonum; ita ut Auctor supernaturalis poterit dare agenti creato virtutem, & concursum suum offerre, & præparare ad opera supernaturalia, licet prævideat causam secundam abusuram ea virtute, & concursu ad finem prauum, nec per hoc tribuetur Deo abusus ille, cum Deus illum non intendit, sed usum bonum. Deus enim non dat virtutem

Miraculi euidentia non facit euidentiam rei testificata.

19

tutem operandi miracula ad confirmandam falsam doctrinam, sed ad confirmandam veram, vel ad alios fines bonos: agens autem creatum abutitur illa potestate ad finem prauum. Quare hanc etiam sententiam docere videntur Durand. *quest. 1. prolegi num. 47. Banes in presenti quest. 5. art. 1. ad 1. principale, vertic. Quod si quis iterum, & Michael de Medina lib. 5. de rella in Deum fide cap. 7.*

20 Alij tamen non audent id absolute concedere, saltem in iis circumstantiis, in quibus non potest aliunde constare miraculum, prout procedit à Deo, non fieri ad confirmandam illam doctrinam falsam, sed ad alium finem bonum diuersum: quia hoc esset planè Deum testificari aliquod falsum, ita concludit tandem Suarez *illa sect. 2. §. Hec argumenta. Et Granado in presenti disp. 8. num. 10. & sequentibus.* Quia miracula vera sunt quasi sigillum diuinum, quo Deus confirmat, & sigillat diuinam auctoritate doctrinam illam, ut cum Toledo notauit idem Granado *ibi num. 4.* Sicut ergo Rex scienter confirmans sigillo suo Regio scripturam sui ministri continentem mendacia, videretur particeps mendacij, & deceptionis, medio quippe sigillo suo testificatur, & confirmat contentum in ea scriptura: ita Deus miraculis veris confirmans doctrinam aliquam falsam particeps esset falsitatis, & deceptionis, quod Deo repugnat. Confirmarique potest ex modo loquendi scripturæ, in qua miracula appellari solent testificationes Dei ad Hebr. 2. *Contestante Deo signis & portentis, Marc. ult. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, & ideo Christus Ioan. 10. de operibus suis dicebat: ipsa testimonium perhibent de me, operibus credite: & alia similia alibi passim reperiuntur.*

21 Hæc tamen ratio videri potest minùs sufficiens, imò posse retorqueri: quia Rex tradens sigillum suum alicui ministro, imò & suum etiam chirographum, vel subscriptionem, ut ipse postea epistolas opportuno tempore scribat, quas antea patra subscriptione Rex iam subscripsit, & sigillo suo signari voluit, ab omnibusque recipi tanquam suas; non tamen ideo particeps erit mendacij, licet minister postea abutens subscriptione, & sigillo Regio, falsa aliqua præter Regis intentionem scribat: imò licet Rex præuideret, ministrum abuti posse sigillo, & subscriptione, & fortasse abuturum ad aliquid falsum Regis nomine scribendum, non ideo Rex diceretur mentiri, vel decipere, nisi solum permissu, cum id totum Rex non intenderit: idem ergo de Deo dici posset, licet præuideat aliquem potestate accepta ad miracula patranda abuturum ad suadendam doctrinam falsam, & diuinam auctoritate sigillandam.

22 Adhuc tamen non videtur recedendum ab hac communi sententia cum ea limitatione. Pro cuius explicatione aduerto, regulariter loquendo, neque etiam ipsius miraculi euidetiam ab hominibus haberi. Multa enim possunt Dæmonis opera fieri, quæ secundum apparentiam miracula etiam appareant: qualia fuerunt, quæ à Magis in præsentia Regis Pharaonis facta fuerunt, & quæ Deo etiam permitte, Antichristus, dæmonis etiam interuentu, operabitur ad decipiendos, si fieri etiam posset, electos, & ad persuadendum se esse verum Christum; unde fortasse etiam mortuos secundum apparentiam suscitabit: facile

enim potest Dæmon hominis mortui corpus assumere, illudque mouere, & in eo loqui, aliisque humanas operationes exercere, ita ut homo ille resurrexisse videatur. Vnde in rigore loquendo miracula etiam, quæ Christus faciebat, non videntur talia, ut omnimodam euidetiam afferrent de veritate miraculi, cum conuersio etiam aquæ in vinum potuisset à Dæmone fingi, oblata inde aqua, & allato repente vino ex alio loco, quod magi etiam aliquando nostris temporibus fecerunt: quod idem in panis & piscium multiplicatione, aliisque similibus fieri potuisset. Quin, imò nec ipsa eadem opera mirabilia, quæ Beatissima Virgo in se experiebatur, videbantur eam cogere ad omnimodam euidetiam; cum in rigore loquendo etiam absque coitu viri potuisset fortasse Dæmon semen humanum aliunde transferre in eius uterum, ut conciperet, prout aliqui Philosophi & Medici possibile fateantur. Vnde licet miracula illa in illis circumstantiis facerent proculdubio maximam euidetiam credibilitatis, nec sine manifesto peccato negari possent; non tamen cogebant omnino intellectum, sed adhuc relinquebatur locus libertati fidei, & ideo ipsamet Deipara laudatur, & commendatur ob fidem exhibitam in verbis illis, *Benta, que credidisti, &c.*

Vnde neque etiam Apostoli, aut prædicatores Euangelici, qui in confirmationem fidei, quam prædicabant, miracula à Deo petebant, & diuina etiam virtute operabantur, cogebantur ab ipsis miraculis ad omnimodam euidetiam de eorum veritate, quæ fidem liberam excluderet. Potuisset quippe saltem imprudenter, & culpabiliter dubitare, an Dæmon ipse ad eos decipiendos opera illa mirabilia fingeret, totamque illam illusionem suspicari Dæmonis esse ad errorem suum magis confirmandum: quod enim miracula perfidus Iudas in suo Apostolatu parauit, quibus non obstantibus fidem veritatis Christianæ sceleratissime abiicit? Quod idem reliquis Apostolis potuisset accidere, & per consequens non habebant omnimodam euidetiam veritatis, cui etiam volentes resistere non potuissent. Denique licet verum sit, & concedatur, Deum non posse concurrere ad verum miraculum, quod in confirmationem falsi dogmatis offeratur; hoc tamen ipsum non est euidens, cum tot Theologi contrarium sentiant, ut vidimus: quare ex hoc etiam capite, saltem per principia extrinseca, dubitari posset saltem imprudenter, an miracula, esse vera essent, fierent à Deo ad confirmandam doctrinam illam, an verò ad alium finem diuersum occultum.

Loquendo verò de re ipsa, placet mihi, quod Deus non possit in iis circumstantiis ad verum miraculum concurrere, nisi per se loquendo constare possit, Deum ob alium finem id facere, & non ad confirmandam doctrinam falsam in cuius testificationem à ministro prauo offertur, & ad quod virgere possumus exemplum illud de sigillo, quod quidem Princeps non potest hinc & nunc apponere, quando scit contineri in scriptura ipsa aliquam falsitatem à ministro scriptam. In quo etiam differentia aliqua inuenitur inter Deum, & Principem creatum: hic enim licet possit aliquando sigillum suum, & subscriptionem etiam ministro alicui confidere, quoniam præuideat posse subsequi, & fortasse sequuturum abuturum illius sigilli, & subscriptionis, qua minister sit abuturum ad aliquam falsitatem confirmandam: Deus tamen id facere non potest. Quia

Miracula sunt quasi sigillum diuinum.

Neque ipsius miraculi euidetiam, regulariter loquendo, ab hominibus haberi.

sicut Princeps, si in ipso actu sigillandi, aut subscribendi aduerteret falsitatem contentam, non posset sigillare, aut subscribere, sed deberet sigillum repetere, ne cooperaretur ad deceptionem, & mendacium: sic Deus ad idem teneretur. Vnde cum Deus non solum antecedenter, sed in ipsomet actu sigillandi, & operandi miraculum videat semper falsitatem doctrinæ, ad quam confirmandam miraculi sigillum apponitur, non videtur posse tunc cooperari posse ad malitiam ministri, quin particeps sit deceptionis, & falsitatis. Non enim antea solum subscriptis, vel sigillum dedit, sed tunc subscribit, & sigillat. Quare sicut Princeps, licet antea se obligasset ad sigillanda, vel subscribenda, quæ miniter scripserit, si tamen postea aduerteret falsitatem in scriptura sigillanda, vel subscribenda, non teneretur, imo nec posset fidem seruire, sed deberet à subscriptione, vel sigillatione abstinere: sic Deus, licet per impossibile antea se obligasset ad miracula operanda, quoties Petrus veller; non tamen deberet, nec posset id exequi, quando in iis circumstantiis miraculum esset, per se loquendo, signum testificationis diuinæ, quia miraculum differt in hoc à sigillo Regio, quod supponat necessariò scientiam Dei de veritate, vel falsitate doctrinæ in cuius confirmationem exhibetur, quod non habet sigillum Regium, cum potuerit voluntate antecedente à Rege dari ignorante, quid in scriptura postea sigillanda continendum esset. Non posset tamen Deus id antecedenter promittere, nisi prouideret, non se quaturum abusum, quia Deus non potest deficere suæ promissioni. Vnde apparet aliud discrimen quod Rex in rigore loquendo non loquatur, nec aliquid affirmet tunc quado eius sigillum apponitur ex commissione, vel mandato generali antecedenti, quo sigillum alicui committit. Ille enim solus loquitur in rigore, qui affirmat se aliquid cognoscere, & scire, verum esse tunc, quando loquitur, quia loquutio tendit ad manifestandam, & communicandam scientiam presentem ipsius loquentis: quare cum sigillum Regium ab alio appositum non significet nunc Regem scire id verum esse; non loquitur formaliter Rex per sigillum ita appositum, sed solum potuit Rex antecedenter præcipere subditis obediendum, & fidem iis scripturis præstandam, sicut si ipse loqueretur. Si autem sigillum aliquod esset ita essentialiter Regi affixum, ut non posset, nisi à Rege ipso scripturæ conscio apponi; iam tunc Rex per sigillum loqueretur, quia sigillū illud significaret sufficientem scientiam, quam Rex habebat, & communicare intendebat tunc, quando sigillum apposuit. Talia autem sunt miracula vera à Deo in eiusmodi circumstantiis parata: quæ cum non possint, nisi à Deo fieri, & quidem à Deo conscio doctrinæ, quæ tali miraculo sigillatur: eo ipso ostendunt, Deum per eiusmodi miracula, & sigilla loqui, & manifestare mentem suam. Hinc enim est, quod Deus teneatur assistere summo Pontifici, ne aliquod falsum dogma Ecclesiæ proponat, quia supposita Christi promissione, iam Deus per Pontificem censetur proponere, & ideo non potest etiam ex alio fine permittere, quod Pontifex ex cathedra falsum dogma proponat: quia cum iam ex Dei institutione propositio illa Pontificis, sit quasi eiusdem Dei subscriptio, & ipse Deus sciat optimè veritatem, vel falsitatem doctrinæ, quæ suo nomine proponitur, non

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuine.

potest permittere, quod falsa doctrina suo nomine & subscriptione proponatur, quia particeps fieret deceptionis & falsitatis.

Hinc iam ad argumenta suprà posita responderi potest. Ad primum dupliciter posse Deum dare potestatem illam generalem. Primò, itavt constet, vel constare possit, quo fine, vel quando Deus illam dederit, quo casu, si postea homo potestate illa abutatur ad alium finem comprobandi aliquid falsum, vel alterius finis prauum, facile etiam constare poterit, Deum non operari hic & nunc miraculū ad finem illum prauum, sed propter alios fines, quos intendit in prima illa generali concessione. Vt si Deus in primum elemosynæ alicui concederet, ut quoties veller, inueniret in crumena duos aureos, & postea ut meretricem postea sibi accerteret, illique tolueret, abuteretur beneficio illo diuino, miraculum non fieret à Deo ad finem illum turpem, sed in primum elemosynæ. Idem est de potestate consecrandi, & conuertendi panem in corpus Christi, quæ conuersio licet sensibilibiter fieret, adhuc fieret quando Sacerdos consecrare veller ad finem prauum, vel ad comprobandum errorem, quia aliunde constare posset, miraculum non fieri à Deo propter illum finem prauum, sed propter veritatem institutionis Sacramenti sustinendam, ideo sæpe dixi, non posse fieri miraculum à Deo in iis circumstantiis, quando per se loquendo, non potest colligi aliunde, quod fiat à Deo propter alium finem. Quod autem aliquis ex priuata ignorantia id nesciret, & ideo putaret, miraculum fieri à Deo ad comprobandum hunc errorem, id videtur esse per accidens, nec imputabitur Deo illa deceptio, sed ignorantie eius, qui decipitur, eo quod ignoret id, quod iam Deus sufficienter manifestauerat circa intentionem suam in eo miraculo.

Potest autem hæc distinctio explicari, & confirmari ex deceptioe etiam, quæ ex vocibus ipsis provenire diuersimodè potest. Ad hoc enim ut aliquis per voces non decipiat, sufficit, & requiritur, quod eas proferat in eo sensu, quem in iis circumstantiis per se loquendo, significare possunt. Vnde si interrogare aliquos, an sis filius Pauli, qui re vera est tuus pater, tu respondeas, *non sum*, credo, quod non excusaris à mendacio, & deceptioe ex eo, quod non habgas intentionem proferendi eas voces ad respondendum, sed ad probandam vocem, & exercendam linguam Latinam, vel aliquid simile. Nam in iis circumstantiis voces illæ, per se loquendo, significant determinatè intentionem respondendi. Aliud esset, si in iis circumstantiis possent etiam habere aliam significationem, licet interrogans priuato errore eam ignoraret: tunc enim deceptio non tribueretur respondentis, sed ignorantie priuatae ipsius interrogantis, vel aliorum, qui non attenderunt ad illum alium sensum, quem voces in iis circumstantiis poterant significare. Sic dicendum videtur de miraculis veris, quæ quidem in aliquibus circumstantiis determinatè significant auctoritatem diuinam contestantem, & confirmantem doctrinam illam: & tunc nō potest Deus illa operari, nisi in confirmationem doctrinæ veræ: alioquin enim deciperet, utendo signis, quæ determinata sunt ex se ad significandam talem contestationem. Secus verò esset, quado ob diuersas circumstantias possent aliud significare, licet aliquis, vel aliqui ob priuatam ignorantiam de-

25

*Respondetur
ad argumenta
suprà posita.*

26

I 2 cipe

ciperentur, cuius deceptionis Deus non esset auctor, nisi permissus; non tamen Deus deciperet, cum non vteretur signis determinatè id significantibus in iis circumstantiis.

27

Non omnes
qui miraculo
suscitationis
Lazari affue-
runt, eius ve-
ritatem cre-
diderunt.

Ad secundum argumentum ex suscitatioe Lazari responderi potest, licet ij, qui eum viderant mortuum, & postea viderunt viuum euentiam aliquam potuerint habere saltem moralem de veritate miraculi: Phariseos tamen, & eos, qui cogitauerunt Lazarum postea interficere, non habuisse eam euentiam, cum ipsi non viderant Lazarum mortuum, sed solum fide humana, & fama id acceperint. Vnde licet prudenter dubitare non possent; poterant tamen saltem imprudenter & ex deprauato in Christum affectu dubitare, ne fortè tota illa fuisset mortis fictio, conuentione prius cum Lazari sororibus facta ad ostendendum resurrectionis miraculum. Quinimo neque ij omnes, qui miraculo affuerunt, eius veritatem crediderunt, vt indicat Ioannes Euangelista, & notauit Maldonatus in eum locum; quod mirum non est, cum neque ij omnes Lazarum mortuum vidissent, sed morte audita, venissent ex Hierosolyma ad sorores consolandas. Vtrique autem poterant saltem imprudenter, & ex deprauato affectu dubitare de veritate miraculi, & an fuisset solum præstigium Dæmonis fingentis mortem apparentem in Lazaro, & hebetantis eius sensus ac impediens eius actiones vitales illo tempore, vt postea apparenti resurrectione confirmaretur prædicatio falsæ Christi. Quod verò Augustinus dixit miraculum illud fuisse *tanta euentia dif-
famatum*, non est necesse, quod intelligatur de euentia propria circa veritatem miraculi, imo videtur repugnare, quod per famam solum generaretur euentia, cum tota illa notitia reducenda esset ad fidem humanam narrantium, & publicantium id, quod factum fuerat, sed potest intelligi de euentia circa famam ipsam, de qua fama, & attestatio euentem constabat, nec negari poterat; vel certe de euentia quadam morali circa factum ipsum; cum negari non posset factum illud, quod tot testes fide digni de visu testabantur. Adhuc tamen dubitari poterat saltem imprudenter, an factum illud contineret verum miraculum diuinum, an solum præstigium dæmonis, vel apparentiam humano artificio compositam.

28

Ad exempla verò ibi adducta de sacerdote petente resurrectionem mortui præsentis in testificationem sui veri sacerdotij, quando eadem resurrectio petebatur alibi ab aliis in confirmationem veræ fidei, & de illo, qui ex Dei reuelatione sciret miraculum cras à Deo operandum ex alio fine, & ipse idem miraculum offerret in confirmationem erroris, quem suadere intendebat: adhuc, inquam, & similia dicendum est ex doctrina supra tradita, Deum non posse illa miracula operari in iis circumstantiis, in quibus sciri non posset, Deum ex alio fine ea operari. Ad hoc enim veritas obligat vt diximus, vt non solum non exhibeamus signa ad significandum falsum, sed neque etiam ad aliud verum significandum quando ipsa ex se in his circumstantiis determinata sunt, per se loquendo, & non solum per accidens ob ignorantiam priuatam alterius, ad significandum illud falsum. Vnde interrogatus à Petro de aliquo falso, non poteris affirmatiue respondere, quando ea responsio, per se loquendo, determinatè significat, te Petro respondere, etfi

eodem tempore alius occultè te interrogaret de aliquo vero, cui tu respondere intendis, & non Petro, quando illa occulta interrogatio ab aliis omnibus ignoratur, & ideo tua responsio externa non potest accipi, nisi vt directà ad Petrum. Quia intentio sola non variat significationem determinatam externam, quam voces, vel signa de se habent, & ideo non sufficit ad excusandum à falsitate, & mendacio, cuius malitia consistit in vsu vocum, vel signorum externorum habentium determinatam significationem externam contra id, quod verum est. Sic ergo Deus non potest exhibere verum miraculum, quando illud in iis circumstantiis determinatè significat contestationem vel confirmationem alicuius falsitatis. Vnde nec potuit Deus reuelare illud miraculum futurum præuidens circumstantias, in quibus debebat determinatè significare confirmationem alicuius falsitatis, quia nec poterat in iis circumstantiis illud operari.

Ad rationem verò, & exemplum virtutis, & concursus naturalis, quem Deus dare potest agenti creato; etiam præuideat ipsum abusu eiusmodi virtute, & concursu ad opus malum, nec per hoc Deus dicitur auctor mali, eo quod sit præter eius intentionem: responderi etiam potest ex dictis, discrimen esse: quia per opus illud naturale malum, ad quod Deus, vt auctor naturalis concurrat, non censetur Deus loqui, aut testificari aliquod falsum per vera miracula, quæ ex communi hominum sensu à natura ipsa incho censentur specialia signa, & sigilla, quibus Deus specialiter voluntatem, & mentem suam manifestat. Si tamen aliunde constaret, Deum alicui virtutem, & concursum generalem dedisse ad parandam miracula, sicut nunc constat virtutem, & concursum generalem datum ad opera naturalia; iam tunc miracula illa non censentur signa testificationis diuinæ, sicut nec nunc opera naturalia, quare eo casu non tribueretur Deo testificatio falsitatis, ad quam homo miraculo abuteretur. Nos tamen non loquimur de illo casu, sed quando, per se loquendo, in his circumstantiis miraculum censetur procedere à Deo testificante doctrinam, in cuius confirmationem editur.

Denique ad exemplum Regis tradentis sigillum suum, vel subscriptionem alicui ministro, quem præuidet posse eis abuti, & fortasse abusu ad testificandum Regia auctoritate aliquid falsum, cuius tamen falsæ testificationis Rex non est auctor, quia contra eius intentionem fit; iam diximus supra, differentiam esse, quod Rex postea quando sigillum imprimitur, vel subscriptio applicatur, non aduertit, ibi esse aliquid falsum. Si enim id aduertit, teneretur id impedire, alioquin falsitas ei tribueretur: Deus verò postea quando miraculum operatur, & quasi sigillum imprimat, scit falsitatem doctrinæ, quæ sigillo illo speciali confirmatur, atque adeo non posset à deceptionis vitio excusari in iis circumstantiis, in quibus, vt diximus, miraculum per se, & determinatè significat testificationem diuinam.

Quæri potest primò, an de facto Propheta aliquis, vel alius habuerit euentiam in attestante de rebus nostræ fidei, quæ nobis solum per fidem obscuram proponuntur. De hoc agit Suarez disp. 3. sect. 8. num. 1. o. & sequentibus: qui ferè in vniuersum negat. Et quidem non apparet fundamentum sufficiens ad id de aliquo aliter mandandum.

mandum: nam illi etiam, qui magis familiari-
ter, & excellentiori modo à Deo illuminati sunt
circa res nostræ fidei, supponuntur per fidem cre-
didisse ea mysteria, ut constat de Abrahamo, cu-
ius fides laudatur apud Paulum ad Hebr. 11. ubi
idem dicitur de Jacob prædicente suis filiis, quæ
ventura erant; item de Moyse. Non habuerunt
ergo scientiam, & euidenciam de rebus sibi reue-
latis: alioquin parum laudanda esset eorum fi-
des: *beati enim qui non viderunt, & crediderunt.*
Nec esset ita efficax exemplum Abrahamæ quem
idem Paulus ad Rom. 4. proponit nobis tanquam
exemplar credentium. Quod idem de Isaac, David,
& aliis prophetis testatur Paulus dicto cap. 11.
Quinimo ipsa Beatissima virgo de conceptione
Verbi diuini non videtur habuisse euidenciam,
sed fidem, & hanc obsecram, & liberam, atque
adeo dignam encomio illo, *beata, quæ credidisti,*
quæ verba non bene intelligerentur, si Beati-
sima virgo euidenciam præcedente cogere ad as-
sensum præstandum. Quicquid ergo sit, an ali-
quando, & in aliquo raro casu aliquis euiden-
tiam etiam in attestante habuerit; regulariter ta-
men non est fundamentum ad id asserendum, ne-
que id videtur expedire iuxta communem pro-
videnciam Dei volentis, quod fides ipsa sit me-
ritoria, & libera in viatoribus, licet ob peculia-
res condiciones reuelationis priuatæ, appellati
fuerint Prophete videntes, non quod euiden-
tiam habuerint rerum, quas prædicebant, sed ob
eximium lumen fidei, & prophetiæ, quo pecu-
liariter eis futura, & abscondita reuelabantur, ut
cum aliis explicat Suarez *ibi num. 13.*

Quæri potest secundò, An si aliquis euiden-
tiam haberet de reuelatione diuina, non tamen
de veracitate, & infallibilitate Dei, assensus rei
reuelatæ esset tunc assensus fidei. Cerrum est au-
tem non esse euidenciam & clarum, cum innite-
retur vni saltem principio obscuræ cognitio, nempe
veracitati diuinæ; ex hoc autem sequi vide-
tur, quod possit esse assensus fidei, cum habeat
obscuritatem requisitam ad actum fidei: præfer-
tim cum fides humana exerceatur etiam quando
constat clarè de loquutione Petri, cui credimus,
de cuius tamen veracitate euidenciam non ha-
bemus, & ex eo capite assensus circa rem credi-
tam adhuc remanet obscurus: idem ergo dicen-
dum videtur de fide diuina, qua Deo reuelanti
creditur.

Suarez *disp. 3. sect. 8. num. 22. & sequentibus*
in primis difficile putat, quod possit aliquis ha-
bere euidenciam de reuelatione, quod sit reuelatio
diuina, & non habeat etiam euidenciam de vera-
citate Dei. Sed tamen dato illo casu, quo esset
euidencia Dei reuelantis, non tamen Dei veracis,
dicit illum assensum fidei non fundari per se in
euidencia reuelationis, quia fidelis ita credit,
quæ à Deo dicuntur, ut paratus sit ad creden-
dum, licet non constet euidenter de reuelatio-
ne, si tamen sit euidencia credibilitatis. Quod
ergo hic & nunc euidenter constet reuelatio per
accidens se habet ad illum assensum fidei, qui per
se non fundatur in illa euidencia, sed in reue-
latione, neque illa euidens cognitio reuelatio-
nis ad assensum fidei deseruit, nisi sub generali
ratione, quatenus sufficienter proponit ob-
iectum reuelatum.

Hæc responsio, & distinctio difficilis est Primò
quia, in rigore loquendo assensus fidei circa
obiectum reuelatum non fundatur in euidencia
Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuina.

præmissa formalis, sed in obiecto præmissa: ne-
que enim dicit, credo Incarnationem, quia eui-
dens est, Deum id reuelare, sed quia Deus id re-
uelat: nam euidencia non tenet se ex parte ob-
iecti cogniti, sed ex parte cognitionis, cum qua
realiter identificatur: non ergo concurret euiden-
tia principij, aut mouet *ut quod*, sed *ut quo*, sicut
dici solet de cognitione finis, quæ cognitio non
cognoscitur, nec mouet, nisi, *ut quo*, seu *ut con-*
ditio, & applicatio obiecti, quod solum mouet
ut quod. Nunquam ergo fundari potest assensus
circa obiectum reuelatum in euidencia reuelatio-
nis, propriè loquendo. Eo autem modo, quo co-
gnitio deseruit applicando obiectum, tota deser-
uit cum tota sua euidencia, quod à posteriori
colligitur, quia sicut vitio clara Dei necessitat ad
eius amorem, quia proponit obiectum tali modo,
& cum tali euidencia & claritate; sic etiam co-
gnitio euidens vtriusque præmissæ determinat, &
necessitat ad assensum conclusionis, quia tali mo-
do proponit obiecta præmissarum; nec est in po-
testate nostra limitare influxum, & efficaciam
talis cognitionis: ut influat solum sub ratione
generica, & non sub ratione specifica, cum sub
vtraque informet intellectum, nec aliter moueat
eo modo, quo mouet *ut quo*, nisi informando, &
proponendo, ac representando obiectum. Vnde
secundò arguere possumus, quia si posita tali
representatione euidenti, posset intellectus mou-
eri ab ea solum sub ratione generica, quatenus
est representatio, & non sub ratione specifica,
quatenus representatio euidens est, sequeretur,
quod etiam si vtraque euidenter cognosceretur,
nempe & veracitas Dei, & eius reuelatio, adhuc
ex vtrâque illa præmissa posset procedere assensus
fidei circa obiectum reuelatum, nimirum si intel-
lectus moueretur ab illis præmissis solum sub
ratione generica, quatenus sunt cognitiones ve-
racitatis, & reuelationis diuinæ, & non quate-
nus sunt cognitiones euidentes. Consequens au-
tem non concedit, sed negat expressè ipse Sua-
rez *eadem sect. 8. num. 20.* quia ex præmissis eui-
dentibus non posset deduci conclusio in eui-
dens, qualis debet esse actus fidei: ergo nec quan-
do vna sola præmissa de reuelatione est euidens
poterit mouere ad actum fidei circa obiectum
reuelatum, solum sub ratione generica, quin
moueat secundum totum gradum quem habet
talis representationis euidens.

Ideo alij, quos tacito nomine refert idem Sua-
rez *ibi n. 16.* fatentur, eo casu, quo sola reuelatio
diuina cognosceretur euidenter, & veracitas
obscurè, assensum circa obiectum reuelatum esse
verum actum fidei, cum iam haberet obscurita-
tem ab vno principio obscuro. Alij tamen me-
lius dicunt, illum quidem fore assensum fidei,
non tamen eiusdem rationis, cum fide nostra,
sed diuersæ. Ita breuiter, & obiter dixit Grana-
do in *presenti tract. 2. disp. 5. num. 9.* Vnde conse-
quenter dicendum videtur, assensum illum non
posse fieri saltem adæquatè ab habitu fidei, quem
de facto habemus. Porro illum assensum futu-
rum esse fidei, probati videtur argumentis ad-
ductis: quia esset obscurus, nec obstarat claritas
reuelationis, sicut neque etiam obstat claritas de
loquutione Petri, ut assensus, quo ei testificant
credimus, sit verè fides humana erga Petrum.

Quod verò assensus ille non esset similis acti-
bus fidei, quos de facto habemus, nec posset adæ-
quatè procedere ab habitu fidei, qui de facto in-

funditur, probari potest; quia habitus fidei qui de facto datur, habet ordinem essentialem ad assensum solum obscuros circa res reuelatas, ut supra vidimus, & per consequens exigit, quod motuum credendi sit obscurum: alioquin res ipsa reuelata euidenter innotesceret. Non videtur autem, quod habitus fidei nostræ exigat obscuritatem in motu solum in confuso, & sub disunctione, nimirum, quod obscure cognoscatur vel reuelatio Dei, vel eius veritas, ita ut alterutra obscuritas sufficiat ad actum nostræ fidei. Nam si hoc esset, iam haberet ex se virtutem ad assensum claros eliciendos circa veritatem Dei, atque etiam circa reuelationem Dei, & per consequens posset ex utroque assensu procedere ad assensum conclusionis circa rem ipsam reuelatam. Non enim apparet, si semel hic habitus habet ex se virtutem ad eliciendum assensum clarum circa reuelationem, quomodo ex eo, quod veritas Dei euidenter cognoscatur, impediatur ab eliciendo assensu euidenti circa reuelationem clarè propositam, quem assensum aliàs posset de se elicere. Cum ergo aliud non videatur negari posse, quod de facto multi fideles moueantur à veritate Dei non obscure, sed euidenter cognita, ut vidimus *disp. 1. sect. 6.* & per consequens habitum nostræ fidei habere de facto virtutem ad eliciendos assensus euidentes circa veritatem Dei; melius & magis consequenter dicemus, obscuritatem necessariam nostræ fidei debere provenire saltem ex obscuritate circa illud aliud principium nempe circa reuelationem, circa quam non potest vnquam elicere assensum clarum, & ideo nec potest circa rem reuelatam assensum clarum ex diuinæ auctoritatis motu elicere. Nec oportuit ad eum assensum clarum virtutem huic habitui inesse, qui de facto eliciendus non erat, communiter saltem loquendo, cum Deus fideles omnes in ænigmate, & fide obscura voluerit ambulare, & per fidem obscuram ad iusticiam prouehi.

37

Si tamen aliquandò extra regulam communem Deus alicui reuelationem claram & euidentem de aliquo peculiari obiecto communicet; quæri potest, à quo habitu, vel principio eliciatur assensus eo casu. Ad quod ex dictis responderi potest, tunc concurrere quidem posse habitum ipsum fidei, quem de facto habemus; non tamen adæquatè, & solum, sed simul cum alio comprincipio. Cum enim dixerimus, habitum fidei nostræ de facto non habere virtutem ad eliciendum assensum euidentem circa reuelationem, consequens est, ut ad eum actum euidentem circa reuelationem, requiratur aliud comprincipium, habitus verò fidei poterit ex se concurrere ad assensum circa veritatem, & rursus ipse habitus fidei cum illo alio comprincipio superaddito poterunt elicere assensum circa rem reuelatam, singulæ ut causæ partiales, quæ singulæ requiruntur ratione vnius præmissæ, & ideo concurrunt partialiter ad assensum conclusionis, quæ pendet ab utraque illa præmissa, & inuoluit assensum implicitum utriusque.

38

Assensus ortus ex reuelatione clarè cognita an sufficiat ad meritum bonorum operum quæ ex illa cognitione procederent.

Petes an assensus ortus ex illa reuelatione clarè cognita sufficeret ad meritum bonorum operum, quæ ex illa cognitione procederent. Respondeo, si talis assensus daretur, consequenter id concedendum esse: quia sicut si alicui viatori daretur transeunter visio clara Dei, & licet amor Dei ex illa visione ortus esset actus necessarius, &

ideo non esset meritorius, alij boni liberi, quæ eadem visione Dei procederent, possent esse supernaturales, & meritorij; sic actus boni procedentes ex reuelatione Dei clara eognita per actum supernaturalem, possent esse supernaturales, & per consequens nihil illis deesset, ut possent esse meritorij. Posset tamen idem homo habere saltem circa alia obiecta alios actus fidei procedentes ex reuelatione obscura, & initium iustificationis semper esset ex fide procedente ex reuelatione obscura, ut verificaretur etiam in illo regula vniuersalis, quod initium omnis iustificationis adulti sit fides, & quod sine fide impossibile sit placere Deo: quæ vera sunt de fide etiam obscura ex parte reuelationis.

Quæri potest tertio an fideles de facto, licet non habeant euidentiam metaphysicam de reuelatione diuina, & veritate obiecti reuelati; habeant tamen euidentiam moralem. P. Granado *in presenti tract. 2. disp. 4. num. 2.* affirmat dari in fidelibus eiusmodi euidentiam moralem, quia multò firmiora sunt motiua nostræ credulitatis in rebus fidei, quàm illa, quæ, seclusa diuina reuelatione, suadent esse Romanis, qui Romanos non videntur: ergo sicut ij etiam habent euidentiam moralem de existentia Romæ, licet non videant repugnantiam Metaphysicam in eo, quod non sit, & quod omnes id testificantes decepti sint, ita concedenda erit moralis euidentia fidelibus de rebus fidei ex motiuis credulitatis quæ plura, & maiora sunt: cui fauere videtur S. Thom. *in presenti quest. 5. art. 2. dum dicit, Eos, qui videntur suscitari mortuum in confirmationem alicuius veritatis, manifestè cognituos esse, illam doctrinam esse à Deo. Et 3. part. quest. 47. art. 5. in corpore dicens, Iudeos vidisse euidentia signa diuinitatis in Christo. quæ ad minus intelligi debent de euidentia morali.*

Hic modus dicendi videtur mihi singularis, & in rigore falsus, si non sit quæstio de vocibus, & nomen euidentia moralis latius extendatur, quàm communiter in aliis materiis accipi solet. Pro qua suppono id, quod supra dixi, euidentiam, & claritatem in cognitione tunc interuenire, quando intellectus conuincitur ab ipso obiecto taliter proposito ad assensum: quò autem euidentia maior est, eò magis intellectus conuincitur, & cogitur ad assentiendum, & quò minor est, minus cogitur, vnde quando est omnimoda, & perfectissima euidentia, omnino conuincitur, & nullo modo dubitare potest. Quare euidentia Metaphysica est, quando clarè apparet, rem nullo modo posse aliter se habere, v. g. duo, & duo esse quatuor; nihil posse simul esse, & non esse, & alia similia. Euidentia autem physica est, quando constat clarè, rem, licet metaphysicè possit aliter se habere; non tamen physicè, seu attenda virtute causarum physicarum & naturalium, v. g. ignem applicatum subiecto capaci calefacere, sub accidentibus panis dari panis substantiam, & similia. Denique euidentia moralis dicitur, quando licet metaphysicè non repugnet contrarium, neque etiam physicè, hoc est, attenda virtute causarum naturalium, apparet tamen clarè talis, & tanta difficultas, ut ratione illius nunquam contrarium ponatur, vel ponendum credatur in aliquo casu. Et ideo dicimus esse euidentiam moralem apud nos de existentia regionis Indicæ, quam nunquam vidimus, quia licet attenda virtute causarum naturalium, non repugnet physicè, quod

quod omnes, qui nobis testificati sunt de India mentiri voluerint; hoc tamen ipsum est adeo difficile, ut non credamus id vnquam euenturum, ut tot, tamque diuersi testes conuenerint ad volendum nos decipere, & cum tanta vniformitate, & constantia nobis eadem diuersis etiam temporibus, & locis testificentur absque vlla discrepancia, & idcirco dicimus, nos habere moralem euidenciam, & plusquam fidem humanam de India regione, quod sufficit, ut intellectus conuincatur: nec possit, nisi per summam dementiam & obstinationem dissentire.

Hoc supposito, probari facile potest, non haberi communiter à fidelibus moralem euidenciam de rebus nostræ fidei, aut de diuina reuelatione; quia experientia constat, facilius posse aliquem imprudenter, si velit, dubitare de rebus fidei, quam de existentia Indiae regionis; cum plures sint, qui de facto à fide semel suscepta deficiant, nemo autem, qui Indiae existentiam neget. Quamuis enim fideles, dum fideles sunt, parati sint ad negandam potius Indiam, quam fidem: hoc tamen prouenit ex pia affectione, & imperio voluntatis captiuantis intellectum in obsequium fidei, non verò præcisè ex obiecto conuincente, & cogente intellectum ad assensum. Cessante quippe imperio voluntatis & affectione pia, intellectus sibi relictus facilius posset dubitare de fidei rebus, quam de existentia Indiae. Obiectum ergo, quantum est de se, minus conuincit, & ligat intellectum ad res fidei, quam ad existentiam Indiae, & per consequens non est eadem euidencia de illis, quæ est de India, & licet, ut infra videbimus, firmitus & certius assentiamur illis, quam Indiae; clariùs tamen Indiae assentimur, quam rebus fidei.

Oritur autem hæc maior euidencia de India, quam de rebus fidei, non quidem ex eo quod fundamenta nostræ fidei minora sint; sunt enim multo maiora, cum sint veracitas, & testificatio diuina; sed ex eo, quod minus clarè nobis proponuntur, quam fundamenta ad credendam existentiam Indiae. Nam ad conuincendum intellectum, & determinandum ad assensum non solum deferuit pondus ipsius motiui, sed etiam maior claritas, quæ proponitur, quæ magis impedit dubium, & formidinem de obiecto, quam pondus solum motiui absque ea claritate cogniti. Quare licet auctoritas diuina æquè clarè cognita magis determinaret ex se, & conuinceret intellectum, quam motiua humana, quæ habet ad credendam Indiam: de facto tamen, seclusa pia affectione, & imperio voluntatis, minus cogit, quia non æquè clarè, sed magis obscurè apparet, quam appareant illa alia motiua, & idèò, secluso imperio voluntatis, posset facile intellectus dissentire, prout de facto dissentiunt heretici, quibus proposita sufficienter sunt motiua credibilitatis nostræ fidei; cum eadem experientia ostendat, neminem negare Indiam humanam solum auctoritate probatam. Quare meritò Coninch. *disp. 1. de fide dub. 1. num. 44.* dixit, eos, qui Romam nunquam viderunt, non tamen habere propriè fidem de existentia Romæ, sed euidenciam quandam, nec tam Romam credere, quam scire, atque adeò hanc euidenciam moralem ex motiuis humanis genitam posse stare cum fide diuina eiusdem obiecti, licet hic Auctor non admittat posse consistere fidem humanam cum fide diuina de eodem obiecto.

Vnde iam constat responsio ad rationem con-

trariæ sententiæ; dicimus enim, licet fundamentum secundum se maius sit ad credendas res nostræ fidei, quam ad credendam Indiam; id non sufficere ad euidenciam moralem, quando illud maius fundamentum minus clarè proponitur; vtrumque enim requiritur ad generandam euidenciam. Quod probari potest retorquendo idem argumentum; nam maius etiam est fundamentum, quod habemus ad credendas res nostræ fidei, & multò firmitus, quam quod habemus ad conclusionem euidenciam physica. Idèò enim Petrus appellauit firmiorem propheticum sermonem, quam notitiam ex visu corporeo comparatam: & tamen assensus fidei non habet euidenciam physicam, quam habet assensus conclusionis in demonstratione physica: quia scilicet maius illud, & firmitus fundamentum in fide, non proponitur clarè, sicut in demonstratione, siue qua claritate non cogitur, nec determinatur intellectus, nisi accedat voluntatis imperium. Similiter ergo dicimus, fundamentum ad credendam Indiam minus esse in se, quam fundamenta fidei nostræ; proponi tamen clarius, & idèò gignere moralem euidenciam, quam non gignunt in nobis fundamenta fidei, quia non ita clarè proponuntur.

Virgebis adhuc, quia tunc videtur dari moralis euidencia, quando aliquis de veritate obiecti non potest prudenter dubitare vel formidare, & multò minus eam negare: minus autem prudenter potest aliquis negare veritatem nostræ fidei, aut de ea dubitare, quam de veritate Indiae: ergo non minus habet euidenciam moralem de rebus nostræ fidei, quam de India. Respondeo, maiorem claritatem, vel euidenciam non consistere in eo, quod non possimus prudenter de obiecto dubitare, vel illud negare: certum enim est, minus posse nos prudenter dubitare de rebus fidei, quam de iis, de quibus habemus euidenciam physicam; cum quilibet fidelis potius negare debeat, quæ sensibus percipit, quam quæ fides credenda proponit: & tamen maior est euidencia de iis, quam de obiectis per fidem creditis, ut constat. Non ergo arguitur maior, vel æqualis euidencia ex eo, quod possimus minus prudenter dubitare de hoc obiecto, quam de aliis euidenciis. Ratio autem est, quia prudentia, cui opponitur imprudentia, si propriè, & in sensu rigorofo accipiatur, est virtus moralis intellectualis proximè motum directrix, seu est virtus intellectus, qua in quouis negotio occurrente nouimus, quid honestum sit, quid turpe, ut cum aliis definit, & docet Lessius *lib. 1. de prudentia cap. 1. dub. 1. num. 1. vnde num. 8.* infert, obiectum prudentiæ esse actionem honestam in singulari: ex quo etiam fit, ut quò plus aliqua actio deuiat ab honestate, & obligatione; eò magis imprudenter fiat: quare, si cum minori etiam claritate, & euidencia est maior obligatio non dissentendi alicui obiecto, vel non dubitandi de illo, prout contingit in obiectis fidei propter auctoritatem Dei testificantis, ut infra videbimus agentes de firmitate, & certitudine fidei; tunc etiam magis imprudenter dubitabitur, & minus prudenter negabitur propter maiorem oppositionem cum regula prudentiæ distantis maiorem turpitudinem, & inhonestatem in eiusmodi dissensu, vel dubitatione. Non ergo arguitur bene euidencia moralis ex eo, quod non possit aliquid prudenter negari, vel reuocari in dubium, cum hoc argumentum sit à disparatis,

I 4 nempe

elicere actum obscurum fidei circa obiectum dictum. Respondeo, negando consequentiam, quia evidentiæ testimonij Petri, non tollit obscuritatem circa obiectum dictum: non enim apparet clara connexio infallibilis illius testimonij cum veritate obiecti, & ideo relinquitur assensus obscurus: at verò inter testimonium diuinum clarè cognitum, & veritatem obiecti, apparet clarè, & euidenter necessaria connexio.

49

Obscuritas
quomodo se
habet respec-
tu fidei

Restat tamen difficultas, quomodo se habeat obscuritas respectu fidei: an vt ratio formalis obiectiua, an alio modo? Aliqui dicunt pertinere ad obiectum formale, quod non solum est reuelatio vt sic, sed talis reuelatio, scilicet obscura: quare assensus innitens reuelationi claræ, & assensus innitens reuelationi obscuræ differunt penes diuersa obiecta formalia, quæ respiciunt. Ego existimo in primis, obscuritatem, formaliter loquendo, non esse rationem formalem assentiendi; ratio enim formalis est, quæ mouet ad assensum, obscuritas autem non mouet; immo magis retardat; non enim assentior ego, quia reuelatio est obscura, sed quia reuelatio est. Deinde existimo, obscuritatem non esse aliquid tenens se ex parte obiecti, sed ex parte ipsius assensus; quare non tam est diuersitas in obiecto, quam in modo tendendi ipsius actus ad suum obiectum: quod ipsa experientia testatur: videmus enim, proposito aliquo principio duobus hominibus, alterum, qui perspicax est, & acutus, cognoscere clarè veritatem obiecti, & connexionem terminorum inter se; alterum, qui tardus est, & hebes, cognoscere idem obiectum ex apprehensione etiam terminorum, obscurè tamen, vel saltem minus clarè: quæ diuersitas tenet se radicaliter ex parte minoris luminis intellectualis; formaliter verò ex parte actus obscurioris, à quo denominatur obiectum obscurum, sicut ab assensu euidenti, certo, & claro, denominatur obiectum euidentis, certum, & clarum: quia res in se ipsis nec habent claritatem, nec obscuritatem nec certitudinem, aut incertitudinem.

50

Hinc infero, nostrum habitum fidei inuenire quidem in reuelatione clara totam rationem formalem assentiendi, quam habet, scilicet testimonium & veritatem Dei. Cæterum impediri ab eliciendo assensu circa illam propter naturam limitationem, quæ ex natura sua adstringitur ad tale genus actuum; scilicet ad obscuros solum, nec habet virtutem ad claros etiam circa idem obiectum formale reuelationis diuinæ: quæ limitatio colligitur ex modo loquendi Scripturæ, & Patrum supra adducto. Quare cum S. Thomas in præsentis art. 6. dixit, rationem formalem rei credibilis esse non visum, non loquitur de ratione formali obiectiua, sed de ratione formali, quæ denominatione conuenit obiecto ab ipso actu fidei, quam notanter appellauit rationem formalem ex parte nostri; quati subiicitur, non obiectiua; quæ quidem potest dici ratio formalis, in quantum pertinet ad diuersitatem specificam fidei, fides enim non solum specificatur ab obiecto formali, sed etiam ab intrinseco modo tendendi in ipsum obiectum; scilicet cum obscuro.

SECTIO II.

Verum fides esse possit de obiecto aliunde clarè cognito: vbi vtrum possit esse cum opinione.

DIximus, actum fidei essentialiter esse obscurum: nunc inquirimus pro complemento eiusdem dubij, an adeo sit claritas contra rationem fidei, vt repugnet fides circa obiectum aliunde clarè cognitum: vbi etiam obiter videbimus, an repugnet assensus fidei, & assensus probabilis, seu opinio circa idem obiectum.

51

Suppono primò, non esse quæstionem de habitibus comparatis inter se: certum enim est, habitum fidei non repugnare cum habitu scientifico, imò nec cum habitu erroris: tum quia habitus supernaturales non contrariantur habitibus naturalibus: tum etiam, quia habitus solum se habet vt principium suorum actuum: principia autem actuum contrariorum non debent esse contraria; nam idem intellectus, & eadem voluntas est principium actuum contrariorum, scilicet assensus & dissensus; amoris & odij ex quo etiam fit, non repugnare habitum fidei cum assensu scientifico, neque e contra habitum scientificum cum assensu fidei, sicut non repugnat actus amoris cum principio actus odij.

Habitus fidei
non repugnat
cum habitu
scientifico.

Nec cum assensu scientifico.

Videatur Suarez in præsentis disp. 3. sect. 9. n. 4. & sequentibus, vbi contra Capreolum dicentem amitti fidem habitualement circa eorum articulos, circa quos aliquis acquirit demonstrationem, & assensum scientificum, probat id esse falsum ab experientia, quæ constat etiam comparata Philosophia ab aliquo fidei, non minus firmiter posse ipsum proferri fidem earum veritatum, quæ firmitas maior non prouenit à ratione Philosophica, sed à fide, cuius assensus debet habere maiorem illam firmitatem, vt infra videbimus. Ratio etiam est clara, quia habitus infusus fidei est indivisibilis, & vnus ad assensum omnium articulorum: quare non posset ex parte deperdi, & ex parte retineri: cum ergo maneat saltem ad alios articulos credendos, non potuit perdi fides habitualis circa hos, qui aliunde euidenter iam sciuntur. Quod idem est, quando prius erat habitus scientificus, & postea aduenit fides; eadem enim experientia constat, non perdi habitum scientificum de iis obiectis, quæ etiam per fidem probantur.

52

Contra hoc tamen opponi potest primò, quia ex eo quod actus virtutis, & vitij opponantur, fit, quod habitus etiam opponantur, nec possit esse aliquis simul temperans, & intemperans habitualiter; mansuetus, & iracundus, castus, & lasciuus, &c. Ergo sufficit oppositio inter actus, vt neq; eorū habitus possint ex natura rei esse simul. Ad hoc argumentum, omittis aliis solutionibus, quæ videri possunt apud Hurtadū in præsentis disp. 29. sect. 1. Respondeo, distinguendo: nam potest sermo esse de habitibus infusis, vel de acquisitis. De infusis itaque certum videtur, quod non opponantur cum habitibus vitiosis: nam peccator qui habitus vitiosos diuturno peccandi vlu comparauit, & postea cum attritione confitetur, & iustificatur, accipit cum gratia sanctificante habitus infusos virtutum moralium; & tamen experientia

53